

26.08.2021

POL-2021-67956

Voimassaoloaika
1.9.2021 - 31.8.2026

Säädöspäätös
Laki poliisin hallinnosta

Muuttaa/Kumoaa
POL-2019-27213, 4.7.2019 Käännyttämistä ja
maasta karkottamista koskevan päätöksen
täytäntöönpano

Kohderyhmät
Poliisi

Käännyttämistä ja maasta karkottamista koskevan päätöksen täytäntöönpano

Sisällys

1 Yleistä	3
2 Maasta poistamisen edellytysten selvittäminen osana hallintoprosessia	4
3 Asiamiehen, avustajan ja tukihenkilön rooli ulkomaalaisprosessissa	5
4 Tiedoksianto	6
5 Maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanokelpoisuus	8
5.1 Karkottamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuus	9
5.2 Käännyttämispäätösten täytäntöönpanokelpoisuus – ulkomaalaislaki 201 § 1 momentti.....	10
5.3 Kansainvälistä suojelua hakeneen käännyttämispäätöksen täytäntöönpanokelpoisuus	11
5.3.1 Nopeutetussa turvapaikkamenettelyssä tehtyjen päätösten täytäntöönpanokelpoisuus.....	11
5.4 Uuden turvapaikkahakemuksen vaikutus täytäntöönpanoon	13
5.5 Uusintahakemuksen kirjaaminen.....	15
5.6 Unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan sekä hänen perheenjäsenensä maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpano – ulkomaalaislaki 201 a §.....	15
5.7 Muiden vireillä olevien oleskelulupahakemusten vaikutus täytäntöönpanokelpoisuuteen	17
5.8 Vaatimus siirtyä toiseen jäsenvaltioon.....	17
6 Täytäntöönpanokiello ja täytäntöönpanon keskeyttäminen	17
6.1 Täytäntöönpanokieltotiedustelut hallintotuomioistuimesta	18
6.2 Kiirehtimispyyntö korkeimpaan hallinto-oikeuteen	19
6.3 EIT:n sekä YK:n sopimusvalvontaelimen täytäntöönpanokieltomääräyksestä ilmoittaminen	19
6.3.1 Toimenpiteet täytäntöönpanokiellon saapumisen jälkeen	20
6.3.2 EIT:n lisätietopyyntö	20
7 Maasta poistaminen	20
7.1 Maastapoistamispuhuttelu.....	21
7.2 Avustettu vapaaehtoinen paluu	21

7.3 Valvottu maasta poistaminen	23
7.4 Maasta poistaminen saatettuna	23
7.5 Saatettavana palautettavan matkustuskulut kohdemaassa	24
7.6 Maahantulokiellon määrääminen, kun ulkomaalainen ei ole poistunut maasta hänelle 147 a §:ssä tarkoitettua vapaaehtoista paluuta varten määrätyn ajan kuluessa	25
8 Vastaanottopalveluiden lakkaaminen	26
9 Turvaamistoimet	26
10 Turvapaikanhakijan matkustusasiakirjan haltuun ottaminen ulkomaalaislain 95 §:n nojalla	28
11 Täytäntöönpanoon liittyvä yhteistoiminta eri tahojen kanssa	28
11.1 Yhteistyö vastaanottokeskusten kanssa	28
11.2 Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa	29
11.3 Yhteistyö kohdemaan viranomaisten kanssa	30
11.4 Yhteistyö UNHCR:n kanssa	30
11.5 Yhteistyö Yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa	30
11.6 Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä	30
11.7 Yhteistyö Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa	31
12 Kirjauksista	31
12.1 Poliisiasiajn tietojärjestelmä	31
12.2 Henkilötuntemerkit	31
12.3 Eurodac	32
12.4 UMA	32

1 Yleistä

Ohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa ulkomaalaislain (301/2004) perusteella tehtyjen käännyttämistä ja maasta karkottamista koskevien päätösten täytäntöönpano koko maassa. Ohjetta sovellettaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, koskeeko täytäntöön pantava päätös ulkomaalaisissa määriteltyä kolmannen maan kansalaista vai unionin kansalaista tai tämän perheenjäsentä (joka voi olla kolmannen maan kansalainen).

Poliisihallitus on erikseen antanut *ulkomaalaisen maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon vastuunjako* koskevan määräyksen POL-2017–5403. Määräyksessä ohjeistetaan poliisiyksiköiden välinen menettely ja vastuut maasta poistamista koskevien päätösten täytäntöönpanossa.

Ulkomaalaislaissa säädetään, millä edellytyksillä ulkomaalaisella on oikeus tulla Suomeen ja oleskella Suomessa. Poliisin on ryhdyttävä toimenpiteisiin ulkomaalaisen pääsyn epäämiseksi, käännyttämiseksi, maasta karkottamiseksi tai esitettävä ulkomaalaislain 149 b §:ssä tarkoitettu vaatimus siirtymään toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, jos hän ei täytä maahantulon tai maassa oleskelun edellytyksiä.

Ulkomaalaisen maasta poistaminen edellyttää hänen käännyttämistään tai maasta karkottamistaan koskevan päätöksen tekemistä ja sen täytäntöönpanoa. Maasta karkottamisesta päättää Maahanmuuttovirasto. Karkottamisasia tulee vireille poliisin tai rajatarkastusviranomaisen esityksestä taikka Maahanmuuttoviraston aloitteesta. Poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi päättää käännyttämisestä kolmen kuukauden kuluessa ulkomaalaisen maahantulosta. Käännyttämisasia voi tulla vireille myös poliisin esityksestä tai Maahanmuuttoviraston aloitteesta. Maasta poistamista koskevan päätöksen panee täytäntöön poliisi tai rajatarkastusviranomainen. Eräissä tapauksissa maasta poistamispäätöksen saaneella on oikeus avustettuun vapaaehtoiseen paluuseen.

Käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevaa päätöstä täytäntöön pantaessa ulkomaalaisen oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä. Maasta poistaminen tulee toteuttaa perheen yhtenäisyyttä ja lapsen etua kunnioittaen. Lapsen oikeuksien komitea on useassa yhteydessä korostanut lapsen edun arvioinnin ehdottomuutta: lapsen oikeuksista annetun yleissopimuksen (SopS 60/1991) 3(1) artikla ei jätä jäsenvaltioille harkintavaltaa asiassa. Komitean mukaan kaikkien hallintoviranomaisten, muun muassa poliisin, on tekemissään yksittäisissä päätöksissä arvioitava lapsen etua, jonka on ohjattava niin päätöksiä kuin täytäntöönpanotoimenpiteitäkin. Täytäntöönpanoa mahdollisesti lykkäävät tai estävät seikat tulee ottaa huomioon. Täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä ilman aiheutonta viivytystä tarkoituksenmukaisia keinoja käyttäen.

Ketään ei saa käännyttää tai karkottaa alueelle, jolla hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi, eikä alueelle, jolta hänet voitaisiin lähettää sellaiselle alueelle.

Poliisiin tulee ilmoittaa maasta poistamisen ajankohta palautettavalle niin pian kuin se on mahdollista. Jos poliisilla on tiedossa seikkoja, jotka voivat vaarantaa palautuksen täytäntöönpanon, voidaan ajankohta poikkeuksellisesti jättää tutkinnanjohtajan ratkaisusta ilmoittamatta ennakkoon.

Maasta poistettavalle ulkomaalaiselle on annettava mahdollisuus ottaa yhteyttä omaisiinsa sekä tavata näitä ja muita henkilöitä, joihin hänellä on yhteydenotto-oikeus (Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä 116/2002, Poliisihallituksen ohje: Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 2020/2013/5490, ohjeen voimassaoloaikaan on jatkettu päätöksellä POL-2020-877).

Ulkomaalaisen on annettava konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 50/1980) 36 artiklan mukaisesti olla yhteydessä maansa konsulivirkamieheen.

Maasta poistettava saa ottaa mukaansa omaisuutensa. Jos maasta poistettava päättää jättää tai joutuu suuren tavaramäärän vuoksi jättämään maahan osan omaisuudestaan, varataan hänelle mahdollisuus tehdä järjestelyjä tavaroiden suhteen.

Matkapuhelimen hallussapito maasta poistamistilanteessa on lähtökohtaisesti sallittava palautettavalle. Puhelin voidaan turvallisuustarkastuksessa ottaa pois, jos sen hallussapidon voidaan perustellusti arvioida aiheuttavan vaaraa poliisitehtävän suorittamiselle tai asiakkaalle. Harkinta tehdään tapauskohtaisesti. Asiasta on laadittu Poliisihallituksen kirje POL-2017-11035, joka tulee huomioida.

2 Maasta poistamisen edellytysten selvittäminen osana hallintoprosessia

Ulkomaalaislain soveltaminen esimerkiksi turvapaikkamenettelyssä on hallintomenettelyä, johon kuuluu hakemuksen vastaanottaminen, asian selvittäminen ja päätöksen tekeminen. Hallintomenettelyssä sovelletaan hallintolakia (434/2003) ja sen 6 luvun säännöksiä asioiden selvittämisestä, ellei ulkomaalaislaissa ole hallintolaista poikkeavia säännöksiä. Ulkomaalaislain hallintomenettelyssä sovelletaan hallintolain 12 §:n säännöksiä asiamiehestä ja avustajasta, kuten ulkomaalaislain 8 §:n 4 momentissa on säädetty.

Hallintolaki ja hyvän hallinnon perusteet on otettava huomioon ulkomaalaislain soveltamisessa muutenkin, koska ne eivät koske pelkästään hallintomenettelyä. Hallintolaki edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa hallintoasioissa, mutta myös viranomaistoiminnassa kokonaisuudessaan. Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviiin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Ulkomaalaislain 4 §:n 2 momentissa säädetään poliisitutkinnan soveltamisesta ulkomaalaisen maahantuloa, maassa oleskelua ja maasta poistami-

sen edellytysten selvittämiseen. Poliisitutkinta voi tulla sovellettavaksi hallintoasian selvityskeinona ulkomaalaislain hallintomenettelyssä, mutta myös yksittäisen asian selvittämisessä ilman, että kyse on hallintoasian selvittämisestä hallintomenettelyssä. Poliisitutkinnassa on kyse hallintoasian tai yksittäisen muun asian selvittämisestä pakkotoimivaltuuksia käyttäen, koska esimerkiksi hallintolaissa ei ole toimivaltaa velvoittaa ulkomaalaisista hallintoasiassa selvittämään asiaa vapaaehtoisesti. Tällöin asian selvittämistoimivaltuudet johdetaan nimenomaisesti poliisitutkintaa koskevista säännöksistä.

Ulkomaalaisasioiden käsittelyn yhteydessä saatetaan joutua tilanteeseen, jossa syntyy rikosepäily esimerkiksi väärennettyjen matkustusasiakirjojen osalta. Tällöin kyseessä on selkeästi rikostutkinta, johon sovelletaan esitutkintalain ja pakkokeinolain säännöksiä.

Maasta poistamiseen liittyvään identifiointiin sovelletaan poliisitutkinnan säännöksiä. Identifioitava on velvollinen saapumaan poliisilaitokselle kutsusta ja olemaan läsnä asiansa käsittelyssä enintään kuusi tuntia. Kutsussa on ilmoitettava tutkittavana oleva asia ja kutsuttavan asema asianosaisena poliisitutkinnassa. Identifioitavalle on kerrottava identifiointitilanteen kulku sekä tarkoitus. Identifioitavalla on oikeus käyttää tilaisuudessa avustajaa. Poliisin on huolehdittava siitä, että asianosaisen oikeussuoja tosiasiallisesti tarvittaessa toteutuu poliisitutkinnassa.

Asianosaisen sekä tämän laillisen edustajan on pysyttävä totuudessa tehdessään selkoa tutkittavasta asiasta ja vastatessaan esitettyihin kysymyksiin.

Identifiointitilaisuudessa tulee varmistua siitä, ettei salassa pidettävä tieto turvapaikka-asiasta tule ulkopuolisen tietoon. Ulkopuolisella tarkoitetaan myös identifiointiin osallistuvaa matkustusasiakirjaa myöntävää tahoa.

3 Asiamiehen, avustajan ja tukihenkilön rooli ulkomaalaisprosessissa

Asiamiehen, avustajien ja erityisesti erilaisten tukihenkilöiden rooli osana ulkomaalaisasioiden käsittelyä on aiheuttanut toistuvasti epäselvyyksiä. Epäselvyyksiä on aiheuttanut erityisesti se, kuinka ulkomaalaislain mukaisessa hallintomenettelyssä sekä yksittäisessä poliisitutkinta-asiassa tulkitaan asian selvittämisessä sovellettavaa lainsäädäntöä.

Hallintomenettelyn aikana tapahtuvassa poliisitutkinnassa sovelletaan hallintolain säännöksiä asiamiehestä ja avustajasta, ellei asianosaisen oikeusturvan toteuttaminen edellytä esitutkintalain soveltamista. Sen sijaan yksittäisessä poliisitutkinta-asiassa asiamiehen, avustajan tai muun asianosaista edustajan sääntely perustuu asianosaisen oikeusturvasta huolehtimiseen perustuslain 21 §:n mukaisesti. Tällöin asianosaisen asiamiehen ja avustajan kelpoisuudessa voidaan tukeutua hallintolain sääntelyyn, ellei asianosaisen oikeusturvan toteuttaminen edellytä esitutkintalain soveltamista. Esitutkintalaki voi tulla sovellettavaksi silloin, kun asianosaisen oikeusturva edellyttää tietyt kelpoisuusehdot täyttävän avustajan käyttämistä. Tällöin poliisi huolehtii asianosaisen oikeusturvan tosiasiallisesta toteutumisesta.

Hallintolaissa asiamiehellä tarkoitetaan henkilöä, jolla on oikeus toimia asiassa päämiehen puolesta. Asiamies voi olla esimerkiksi asianajaja tai julkinen oikeusavustaja. Asiamieheltä ei kuitenkaan edellytetä erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, joten myös muu kuin oikeustieteellisen ylemmän korkeakoulututkinnon omaava voisi toimia hallintoasiassa asiamiehenä. Asiamiehen on esitettävä valtakirja tai muulla luotettavalla tavalla osoitettava olevansa oikeutettu edustamaan päämiestä.

Hallintolain tarkoittamana avustajana toimimiselle ei ole asetettu lainsäädännössä mitään kriteereitä, ainoastaan asiaa koskevassa hallituksen esityksessä todetaan avustajan toimivan päämiehen rinnalla oikeudellisena apuna. Näin ollen käytännössä kuka tahansa sopiva henkilö voi toimia hallintomenettelyssä tässä roolissa.

Tukihenkilön käsitettä ei ole lainsäädännössä määritelty. Poliisin tulee toiminnassaan pyrkiä perus- ja ihmisoikeusmyönteiseen laintulkintaan sekä edesauttaa hyvän hallinnon toteutumista ja oikeusturvaa hallintoasioissa. Näiden periaatteiden toteutumiseksi tukihenkilö – riippumatta siitä, mitä termiä hänestä kussakin yhteydessä käytetään – tulee rinnastaa avustajaan. Hänellä on oikeus olla läsnä hallintoasian käsittelyssä eli esimerkiksi turva- paikkaprosessissa, ellei sitä erikseen kielletä hallintolain 12 §:n 2 momentin perusteella.

Tapauskohtaisen harkinnan perusteella poliisi voi kieltää sopimatonta henkilöä toimimasta asiamiehenä, avustajana tai tukihenkilönä. Poliisin antamasta esiintymiskiellosta on annettava asianosaiselle perusteltu kirjallinen päätös valitusosoituksineen. Lisäksi perusteltu päätös on annettava sille, ketä on kielletty esiintymästä viranomaisessa. Mitään erikseen lueteltuja perusteita kiellolle ei ole, mutta kyseeseen voi tulla esimerkiksi avustajan häiritsevä käyttäytyminen asian käsittelyn yhteydessä. Kieltoa koskeva muutoksenhaku ei estä asian käsittelyn jatkamista, ellei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Lähtökohtana on pidettävä sitä, että niiden henkilöiden, joiden läsnäolon asianosainen itse sallii, tulee saada olla mukana prosessissa. Tämän oikeuden rajoittamiseen tulee olla lainmukaiset perusteet, jossa on huomioitava asian selvittämistressin lisäksi asianosaisen oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteutuminen.

4 Tiedoksianto

Ulkomaalaislain nojalla tehdyn käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevan päätöksen tiedoksianto toimitetaan siten kuin ulkomaalaislaissa tarkemmin säädetään.

Maahanmuuttovirasto toimittaa maasta poistamista koskevat tiedoksi annetut päätökset ulkomaalaisrekisterin (UMA) välityksellä maasta poistamisesta vastuussa oleville poliisilaitoksille. Jos tiedoksiannon saajalle ei ole palautettavia asiakirjoja, ei päätöstä lähetetä poliisille postitse. Jos päätökseen liittyy palautettavia asiakirjoja, lähetetään ne postitse maasta poistamisesta vastuussa olevalle poliisilaitokselle. Poliisin tulee huolehtia siitä, että päätökset annetaan asiakkaalle viipymättä tiedoksi.

Kiireellisissä tapauksissa faksilla tai sähköpostilla viranomaiselle toimitettu käännyttämispäätös voidaan antaa ulkomaalaiselle tiedoksi, kun siinä on päätöksentekijän allekirjoitus.

Maahanmuuttoviraston tekemän maasta poistamista koskevan päätöksen tiedoksiannon toimittaa ulkomaalaisen oleskelupaikkakunnan poliisi tai asiaa hoitava rajatarkastusviranomainen. Poliisin tai rajatarkastusviranomaisen tekemän käännyttämispäätöksen tiedoksi antamisesta vastaa päätöksen tehnyt tai täytäntöönpanosta vastaava poliisi tai rajatarkastusviranomainen. Mikäli ulkomaalaisen olinpaikka on tuntematon, eikä häntä tavoiteta päätöksen tiedoksiannosta varten, hänet etsintäkuulutetaan.

Ulkomaalaiselle on ennen päätöksen tiedoksiannosta ilmoitettava hänen oikeudestaan käyttää avustajaa. Poliisi huolehtii täytäntöönpanon yhteydessä tarvittavasta tulkauksesta ja asiakirjojen kääntämisestä. Poliisi ei saa käyttää perheen asioita käsiteltäessä perheen lasta tulkkina missään maasta poistamisen vaiheessa. Valitusosoitus on myös tulkattava ulkomaalaiselle, jollei valitusosoitusta ole käännetty kielelle, jota päätöksen saaja ymmärtää. Ulkomaalaisella on oikeus saada häntä koskevasta päätöksestä tieto äidinkielellään tai kielellä, jota hänen voidaan perustellusti olettaa ymmärtävän. Päätöksen tiedoksiannossa on noudatettava ulkomaalaislain säännöksiä.

Mikäli päätös pitää sisällään maahantulokiellon, tulee tiedoksiannon yhteydessä kertoa asiakkaalle, että maahantulokiellon rikkominen on rangaistavaa.

Päätös on ulkomaalaisen tai hänen valtuuttamansa asiamiehen, tiedoksi antajan taikka tiedoksiantotodistajan sekä tulkin/tulkitsijan allekirjoitettava. Mikäli asia hoidetaan puhelintulkkauksella, tehdään tästä merkintä asiakirjaan. Päätöksen alkuperäiskappale luovutetaan ulkomaalaiselle itselleen tai hänen valtuuttamalleen asiamiehelle. Sekä alkuperäiskappaleeseen että jäljennökseen tulee ottaa tiedoksiantomerkintä.

Mikäli henkilö kieltäytyy allekirjoittamasta tiedoksiannosta, tiedoksiantaja kirjaa kieltäytymisen tiedoksiantotodistukseen sekä syyn miksi henkilö kieltäytyy allekirjoittamasta. Kieltäytyminen vahvistetaan tiedoksiantajan omalla ja tiedoksiantotodistajan allekirjoituksella.

Tiedoksiantoon on merkittävä näkyviin kieli, jolle päätös on käännetty. Maahanmuuttoviraston tekemästä päätöksestä lähetetään jäljennös tiedoksiantomerkintöineen Maahanmuuttovirastoon. Päätöksen tiedoksi antaja tekee merkinnän tiedoksiannosta Maahanmuuttoviraston ylläpitämään UMA-järjestelmään.

Tiedoksiannon yhteydessä asiakkaalle kerrotaan palaamisen vaihtoehtoja. Niitä ovat paluu omalla kustannuksella, avustettu vapaaehtoinen paluu sekä poliisin täytäntöön panema palautus joko valvottuna tai saatetuna.

Tiedoksiannon yhteydessä asiakkaalle kerrotaan myös vastaanottopalveluiden päättymisestä (kohta 6).

Käännyttämistapauksessa, joka on heti täytäntöön pantavissa, ulkomaalaiselle on annettava tosiasiallinen muutoksenhakumahdollisuus.

Mikäli asiakas ilmoittaa tai ilmaisee käytöksellään vastustavansa täytäntöönpanoa, poliisin tulee harkita ulkomaalaislaissa mainittujen turvaamistimenpiteiden käyttöä maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi (kohta 7).

5 Maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Ulkomaalaislain mukaisia maastapoistamispäätöksiä ovat maasta karkottaminen (143 §), käännyttäminen (142 §) sekä pääsyn epääminen (142 §). Tässä ohjeessa käsitellään karkottamista ja käännyttämistä. Pääsyn epäämisestä (maahantulon estäminen ulkorajoilla) säädetään Schengenin rajasäännöstön 13 artiklassa ja sen soveltaminen kuuluu käytännössä rajatarkastusviranomaisille. Poliisi toimii rajatarkastusviranomaisena Pirkkalan, Jyväskylän ja Kuopion lentokentillä.

Euroopan unionin kansalaista ja häneen rinnastettavaa koskevat maasta poistamisen (UikL 10 luku) täytäntöönpanosäännökset poikkeavat muista ulkomaalaisia (ns. kolmannen maan kansalaiset) koskevista säännöksistä. Tähän ryhmään kuuluvien maasta poistamispäätösten täytäntöönpanoa käsitellään ohjeen kohdassa 5.5.

Maastapoistamispäätös on pantavissa täytäntöön joko päätöksen tultua 1) lainvoimaiseksi tai 2) silloin kun täytäntöönpanokelpoisuus ulkomaalaislain nojalla alkaa jo ennen päätöksen lainvoimaisuutta.

Jos poistettavalle henkilölle on määrätty ulkomaalaislain 147 a §:n mukainen aika poistua vapaaehtoisesti, täytäntöönpanokelpoista päätöstä ei kuitenkaan kyseisen ajan kuluessa voida lähtökohtaisesti panna täytäntöön.

Maastapoistamispäätöksen tultua täytäntöönpanokelpoiseksi, poliisilla on toimivaltaisena viranomaisena velvollisuus varmistaa, että ulkomaalainen, jota päätös koskee, poistuu maasta (UikL 151 §).

Karkottamispäätöksen täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy karkottamisperusteen mukaan. Rikosperusteiset karkottamispäätökset ovat lähtökohtaisesti pantavissa täytäntöön aikaisemmin kuin muulla perusteella tehdyt karkottamispäätökset.

Käännyttämispäätös on lähtökohtaisesti pantavissa täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

Kansainvälistä suojelua hakeneiden käännyttämisen täytäntöönpanoa koskevat omat sääntönsä. Hakemuksen käsittelyperusteesta riippuen käännyttämispäätöksen saaneella voi olla oikeus odottaa hallinto-oikeuden ratkaisua Suomessa, kun taas ns. nopeutetussa menettelyssä ratkaistujen kansainvälistä suojelua koskevien päätösten perusteella tehdyt käännyttämispäätökset tulevat täytäntöönpanokelpoiseksi jo ennen hallinto-oikeuden päätöstä, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

Maastapoistamispäätöksen voi panna täytäntöön maasta poistettavan suostumuksella jo ennen kuin se tulee täytäntöönpanokelpoiseksi (UlkL 202 §).

Täytäntöönpanosta vastaavan poliisilaitoksen tulee varmistaa hallinto-oikeudesta tai korkeimmasta hallinto-oikeudesta ennen maasta poistamisen täytäntöönpanoa, onko asiassa määrätty täytäntöönpanokiello.

5.1 Karkottamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuus

Ulkomaalaislain 200 §:n 1 momentin mukaan päätöstä karkottamisesta, johon saa hakea muutosta valittamalla, ei saa panna täytäntöön ennen kuin asia on lainvoimaisesti ratkaistu, jollei ulkomaalaislaissa toisin säädetä. Jos asiassa tarvitaan valituslupa korkeimmalta hallinto-oikeudelta, valitus ei estä täytäntöönpanoa, ellei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Karkottamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuusajankohta riippuu perusteesta, jonka mukaan karkottamispäätös on tehty. Ulkomaalaislain 200 §:n 2 momentin mukaan päätös maasta karkottamisesta, joka on tehty ulkomaalaislain 149 §:n 1 momentin 2–4 kohdan tai 4 momentin perusteella, voidaan panna täytäntöön aikaisintaan 30 päivän kuluttua siitä, kun päätös on annettu tiedoksi, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Päätöstä maasta karkottamisesta ei kuitenkaan saa panna täytäntöön ennen kuin ulkomaalaislain 198 b §:n 2 momentissa tarkoitettu hakemus on ratkaistu.

Täytäntöönpanosäännös tarkoittaa käytännössä sitä, että ns. rikosperusteiset karkottamispäätökset ovat lähtökohtaisesti pantavissa täytäntöön aikaisemmin kuin muilla perusteilla tehdyt karkottamispäätökset.

Ulkomaalaislain 200 §:n 1 momentin perussäännön mukaan karkottamispäätös on pantavissa täytäntöön aikaisintaan silloin, kun maahanmuuttoviraston päätöksestä ei ole valitettu määräajassa (30 vrk tiedoksiannosta). Toisin sanoen Maahanmuuttoviraston päätös tulee lainvoimaiseksi ja täytäntöönpanokelpoiseksi valitusajan umpeuduttua, jos siitä ei ole valitettu.

Jos Maahanmuuttoviraston päätökseen haetaan muutosta, päätöstä ei voi panna täytäntöön ennen hallinto-oikeuden ratkaisua. Jos hallinto-oikeus hylkää valituksen, karkottamispäätös ei päätöksen johdosta tule vielä lainvoimaiseksi. Koska hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta ilman valituslupaa, päätöksen lainvoimaa ei enää edellytetä ja päätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi, kun se on annettu tiedoksi karkotettavalle, jollei korkein hallinto-oikeus erikseen kiellä täytäntöönpanoa.

Ulkomaalaislain 200 §:n 2 momentin, rikosperusteisia karkottamispäätöksiä koskevan, täytäntöönpanosäännöksen suurin ero perussääntöön on se, että valitus Maahanmuuttoviraston päätökseen ei automaattisesti anna valittajalle oikeutta jäädä odottamaan hallinto-oikeuden ratkaisua valitukseen. Valittajalla on kuitenkin mahdollisuus hakea valituksen yhteydessä päätöksen täytäntöönpanon lykkäystä. Toisin kuin käännyspäätösten osalta, karkottamispäätös voi tulla täytäntöönpanokelpoiseksi vasta sen jälkeen, kun hallinto-oikeus on tehnyt päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen. Hallinto-oikeudelle ei ole säädetty määräaikaa hakemuksen ratkaisemiseen.

Ulkomaalaislain 200 §:n 3 momentin mukaan jos 2 momentissa tarkoitettu päätös maasta karkottamisesta on tehty ulkomaalaiselle, jonka pakolais-asema tai toissijainen suojeluasema on lakkautettu, päätöstä, johon saa hakea muutosta valittamalla, ei saa panna täytäntöön ennen kuin asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Jos asiassa tarvitaan valituslupa korkeimmalta hallinto-oikeudelta, valitus ei estä täytäntöönpanoa, ellei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Jos siis rikosperusteinen karkottamispäätös on tehty henkilölle, jonka kansainvälistä suojelua koskeva asema on lakkautettu, täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy 1 momentin perussäännön mukaan.

Ulkomaalaislain 200 §:n 5 momentissa on poikkeussääntö maasta karkottamisen täytäntöönpanosta tilanteissa, joissa karkotettavalla on ollut ulkomaalaislain 51 §:n mukainen tilapäinen oleskelulupa maasta poistamisen tilapäisen esteen johdosta. Jos este poistuu ja ulkomaalainen määrätään karkotettavaksi, päätös voidaan panna täytäntöön aikaisintaan kahdeksantena päivänä sen jälkeen, kun päätös on annettu tiedoksi hakijalle, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Ennen täytäntöönpanoa on varmistuttava siitä, että määräaikaan on sisältynyt vähintään viisi arkipäivää.

On myös huomattava, että karkottamispäätöksessä on mahdollisesti määrätty vapaaehtoisen paluun aika, jonka aikana karkottamista ei saa panna täytäntöön. Täytäntöönpano on kuitenkin sallittua silloin, kun on olemassa pakenemisen vaara tai henkilön katsotaan olevan vaaraksi yleiselle järjestykselle tai turvallisuudelle (UlkL 200 § 4 mom.). Vapaaehtoisen paluun aika lasketaan siitä, kun päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

1.1.2019 voimaan tullut ulkomaalaislain muutos L1022/2018 sisältää siirtymäsäännöksen, jonka mukaan: jos esitys maasta karkottamiseksi on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, esityksen perusteella tehtyyn karkottamista koskevaan päätökseen sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että rikosperusteisten karkottamispäätösten uudet täytäntöönpanosäännökset eivät koske karkottamispäätöksiä, joista on tehty esitys ennen 1.1.2019. Kyseisten karkottamispäätösten täytäntöönpanokelpoisuus määräytyy ennen 1.1.2019 voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

5.2 Käännyttämispäätösten täytäntöönpanokelpoisuus – ulkomaalaislaki 201 § 1 momentti

Ulkomaalaislain 201 §:n 1 momentin mukaan päätös käännyttämisestä voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Jos asiassa tarvitaan valituslupa korkeimmalta hallinto-oikeudelta, valitus ei estä täytäntöönpanoa, ellei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Tyypillisessä käännyttämistapauksessa päätös on näin pantavissa täytäntöön välittömästi sen jälkeen, kun päätös on annettu tiedoksi käännyttävälle, eikä käännyttävällä ole oikeutta jäädä maahan valituksen tai täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen tekemisen ajaksi. Jos käännyttämistä ei käytännössä olla panemassa täytäntöön välittömästi ja on tiedossa, että

käännyttävä on hakenut muutosta ja päätöksen täytäntöönpanon kieltämistä, hallintotuomioistuimelta tiedustellaan ennen maasta poistamista, onko se kieltämässä päätöksen täytäntöönpanoa. Tiedustelu tulee tehdä mahdollisemman aikaisessa vaiheessa ennen suunniteltua käännyttämistä, jotta hallintotuomioistuimella on aikaa tutkia asia ennen maasta poistamista.

Maasta poistamisen täytäntöönpanosta vastaavan poliisilaitoksen on tiedusteltava mahdollinen täytäntöönpanokieltoasia hallintotuomioistuimesta. Tiedustelun ajankohta, vastauksen sisältö sekä kirjaajan tiedot kirjataan asian sekalaisilmoituksen (s-ilmoitus) selostusosaan, josta ne voidaan tarvittaessa myöhemmin todeta.

5.3 Kansainvälistä suojelua hakeneen käännyttämispäätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Ulkomaalaislain 201 §:n 3 momentissa säädetään käännyttämispäätöksen täytäntöönpanosta tilanteissa, joissa käännyttävän kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on tutkittu tavallisessa menettelyssä (UIKL 98 §).

Käännyttämispäätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi samojen sääntöjen mukaisesti kuin perussäännön mukaista karkottamista koskevat päätökset; käännyttävällä on haettuaan muutosta oikeus odottaa hallinto-oikeuden päätöstä Suomessa. Hallinto-oikeuden hylättyä valituksen, käännyttämispäätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi, kun päätös on annettu tiedoksi, jos korkein hallinto-oikeus ei kiellä täytäntöönpanoa. Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen itsessään ei estä täytäntöönpanoa.

Ulkomaalaislain 147 a §:n vapaaehtoisen paluun aikaa koskevat säännökset on otettava huomioon, kuten karkottamispäätöksen täytäntöönpanossa (kohta 3) on esitetty.

Maasta poistamisen täytäntöönpanosta vastaavan poliisilaitoksen on tiedusteltava mahdollinen täytäntöönpanokieltoasia hallintotuomioistuimesta. Tiedustelun ajankohta, vastauksen sisältö sekä kirjaajan tiedot kirjataan asian s-ilmoituksen selostusosaan, josta ne voidaan tarvittaessa myöhemmin todeta.

5.3.1 Nopeutetussa turvapaikkamenettelyssä tehtyjen päätösten täytäntöönpanokelpoisuus

Niin sanotussa nopeutetussa turvapaikkamenettelyssä tehtyjen käännyttämispäätösten täytäntöönpanokelpoisuus poikkeaa edellä esitetystä alla esitetyn mukaisesti.

Ulkomaalaislain 201 §:n 4 momentin mukaan, jos päätös käännyttämisestä on tehty ulkomaalaislain:

- 1) 95 b:n (kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen peruuttaminen) tai
- 2) 103 §:n 2, 3 tai 4 kohdan perusteella (hakemuksen tutkimatta jättäminen),

päätös voidaan panna täytäntöön sen jälkeen, kun se on annettu hakijalle tiedoksi, jollei hallinto-oikeus toisin määrää.

Ulkomaalaislain 201 §:n 5 momentin mukaan päätös, joka on tehty

- 1) turvallisesta turvapaikkamaasta tulleen ulkomaalaisen käännättämisestä ulkomaalaislain 103 §:n 1 kohdan nojalla tai
- 2) sellaisen ulkomaalaisen käännättämisestä ulkomaalaislain 104 §:n nojalla, jonka hakemus on katsottu ilmeisen perusteettomaksi,

voidaan panna täytäntöön aikaisintaan kahdeksantena päivänä sen jälkeen, kun päätös on annettu tiedoksi hakijalle, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Täytäntöönpanoa ennen on varmistauduttava siitä, että määräaikaan on sisältynyt vähintään viisi arkipäivää.

Ulkomaalaislain 198 §:n 1 momentin mukaan, jos päätös käännättämisestä on tehty 95 b, 103 tai 104 §:n nojalla, täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva hakemus on tehtävä seitsemän päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu tiedoksi hakijalle. Määräaikaan sisältyy vähintään viisi arkipäivää.

Ulkomaalaislain 201 §:n 6 momentin mukaan päätöstä käännättämisestä ei saa panna täytäntöön 4 ja 5 momentissa säädetyllä tavalla ennen kuin 198 b §:n 1 momentissa tarkoitettu täytäntöönpanokieltihakemus on ratkaistu. Tämä tarkoittaa lisäksi sitä, että päätös ei ole täytäntöön pantavissa 198 b §:n mukaisena seitsemän päivän aikana, jolloin käännytettävälle on annettu mahdollisuus hakea täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä koskeva hakemus. Jos käännytettävä tekee kyseisen hakemuksen, hallinto-oikeudella on seitsemän päivää aikaa ratkaista hakemus. Jos hallinto-oikeus ei kiellä täytäntöönpanoa, päätös on tämän jälkeen pantavissa täytäntöön.

On mahdollista, että käännytettävä tekee täytäntöönpanokieltihakemuksen seitsemän päivän määräajan jälkeen. Jos päätöstä ei ole vielä pantu täytäntöön, hallinto-oikeus voi kieltää täytäntöönpanon, mutta tällöin hallinto-oikeus ei ole velvollinen tekemään päätöstä seitsemän päivän kuluessa hakemuksesta (ks. KHO 26.6.2020/2818). Näissä tapauksissa toimitaan normaali-menettelyä koskevien sääntöjen mukaan, tiedustelemalla hallinto-oikeudelta ennen täytäntöönpanoa aikooko hallinto-oikeus kieltää täytäntöönpanon ja samalla ilmoittaa suunniteltu täytäntöönpanon ajankohta. Jos hakemus siis tehdään myöhässä tai uudestaan, kun hallinto-oikeus on jo aikaisemmin hylännyt hakemuksen, menettelyyn ei enää sovelleta edellä mainittuja määräaikoja.

Edellä mainittua menettelyä sovelletaan myös hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen, kun Migrin päätös on tehty UlkL:n 201 § 4 tai 5 momentissa säädetyllä tavalla. Käännytettävälle on siis annettava näissä tapauksissa seitsemän päivää aikaa tehdä täytäntöönpanokieltihakemus korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja KHO:n on tehtävä päätös seitsemän päivän kuluessa. Päätöstä ei voida panna täytäntöön ennen kuin hakemus on ratkaistu.

5.4 Uuden turvapaikkahakemuksen vaikutus täytäntöönpanoon

Ennen maasta poistamisen täytäntöönpanoa tai sen aikana tehty kansainvälistä suojelua koskeva uusintahakemus keskeyttää täytäntöönpanon aina, jos Maahanmuuttovirasto ilmoittaa, että se tutkii hakemuksen aineellisesti. Poliisilla ei ole toimivaltaa hylätä kansainvälistä suojelua koskevaa hakemusta, vaan turvapaikkahakemus on aina ennen täytäntöönpanon jatkamista saatettava Maahanmuuttoviraston ratkaistavaksi. Näin on meneteltävä myös niissä tapauksissa, joissa maasta poistettava henkilö on saanut aikaisempaan kansainvälistä suojelua koskevaan hakemukseensa kielteisen päätöksen, joka on täytäntöönpanokelpoinen. Poliisilla ei ole toimivaltaa arvioida hakemuksen menestymisen mahdollisuuksia, vaan hakemus on kaikissa tapauksissa saatettava Maahanmuuttoviraston ratkaistavaksi. Aikaisempi lainvoimainen käännyttämispäätös voidaan edellytysten täytyessä panna täytäntöön ensimmäisen uusintahakemuksen sitä estämättä. Toisella uusintahakemuksella on vaikutusta täytäntöönpanokelpoisuuteen ainoastaan niissä tapauksissa, joissa täytäntöön pantava käännyttämispäätös on tehty sillä perusteella, että hakija on peruuttanut hakemuksensa.

Ulkomaalaislain 201 §:n 7 momentin mukaan, toisen 102 §:ssä tarkoitetun uusintahakemuksen jättäminen ei estä aikaisempaan uusintahakemukseen muun kuin 95 b §:n, kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen peruuttaminen, nojalla tehdyn lainvoimaisen käännyttämispäätöksen täytäntöönpanoa.

Lainvoimainen käännyttämispäätös voidaan siis panna täytäntöön, vaikka Maahanmuuttovirasto ei olisi toiseen tai myöhempään uusintahakemukseen tehnyt vielä ratkaisua. On huomattava, että lainvoimainen aikaisempi käännyttämispäätös tulee kohdistua aikaisempaan uusintahakemukseen.

Ulkomaalaislain 201 §:n 8 momentin mukaan, jos hakija peruuttaa valituksen kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa, 102 §:ssä tarkoitettu uusintahakemus ei estä aikaisemman hakemuksen johdosta annetun lainvoimaisen käännyttämispäätöksen täytäntöönpanoa.

Ulkomaalaislain 201 §:n 9 momentin mukaan, ensimmäinen uusintahakemus, joka ei täytä 102 §:n 3 momentissa säädettyjä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, ei estä aikaisemman hakemuksen nojalla tehdyn lainvoimaisen käännyttämispäätöksen täytäntöönpanoa, jos uusintahakemuksen tarkoituksena on vain tämän päätöksen välittömän täytäntöönpanon estäminen tai viivyttäminen.

Edellä mainitun 9 momentin mukaista välittömän täytäntöönpanon estämisen ja viivyttämisen sisältöä on kuvattu lain esitöissä (HE 273/2018 vp) seuraavasti:

Käytännössä momentissa tarkoitettu välitön täytäntöönpano voisi olla kyseessä silloin, kun maasta poistamisen käytännön valmistelut on aloitettu ja maasta poistamisen arvioitu ajankohta tai sen päivä on tiedossa. Jättäessään 102 §:ssä tarkoitetun uusintahakemuksen hakijalla on ollut tiedossaan aikaisempaan päätökseen perustuva velvoite poistua maasta. Uusintahakemus, joka ei täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, voitaisiin katsoa jätetyksi vain tarkoituksena

estää tai viivyttää aikaisemman päätöksen nojalla annetun käännyttämispäätöksen välitön täytäntöönpano, jos se on jätetty vasta sen jälkeen, kun hakijalle on ilmoitettu maasta poistamista koskevien käytännön valmistelujen aloittamisesta ja poistamisen arvioitu ajankohta tai maasta poistamisen päivä. Jos hakemus ei tällaisessa tilanteessa täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, voitaisiin sen tarkoituksena katsoa olleen ainoastaan päätöksen täytäntöönpanon välttäminen ja maassa oleskelun jatkaminen. Selkeimpänä esimerkkinä olisi tilanne, jossa uusintahakemus tehdään samana päivänä, kun käännyttämispäätös olisi tarkoitus panna täytäntöön. Tieto hakijalle annetusta ilmoituksesta tulisi olla yksiselitteisesti hakemuksen alustavan tutkinnan suorittavan Maahanmuuttoviraston ja päätöksen täytäntöönpanosta vastaavan poliisin saatavilla. Myös hakijan oikeusturva edellyttää, että tiedon antaminen maasta poistamisjärjestelyjen aloittamisesta, annetun tiedon sisältö ja sen antamisen ajankohta pystytään tarvittaessa todentamaan. Tieto ilmoituksen antamisesta voitaisiin merkitä esimerkiksi ulkomaalaisasioiden sähköiseen asiankäsitelyjärjestelmään (UMA). Täytäntöönpanoa koskevassa harkinnassa on otettava huomioon se, että hakijan oikeusturva edellyttää hänellä olleen tosiasiallinen mahdollisuus jättää hakemus aikaisemmin.

Poliisiin tulee kirjata maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyvät seikat asiasta Patja-järjestelmään laaditun s-ilmoituksen selostusosaan kronologisessa järjestyksessä, jotta edellä hallituksen esityksessä (HE 273/2018 vp) mainitut seikat voidaan todentaa.

Maahanmuuttoviraston tulee kuitenkin kaikissa edellä mainituissa tilanteissa tutkia hakemus siltä osin, ettei ulkomaalaislain 147 §:n mukaista palautuskieltoa tulla rikkomaan.

Ulkomaalaislain 94 §:n 2 momentin mukaan ihmisoikeuksiensa vaarantumiseen vetoavan ulkomaalaisen katsotaan hakevan turvapaikkaa, jolle hän nimenomaan muuta ilmoita. Lainkohtaa tulee tulkita ihmisoikeusmyönteisesti hakijan kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Kaikkea maasta poistamisen vastustamista ei kuitenkaan tule tulkita kansainvälisen suojelun hakemiseksi. Esimerkiksi tilanteissa, joissa palautettava on edelleen tyytymättömän täytäntöönpanokelpoiseen kielteiseen kansainvälistä suojelua koskevaan maasta poistamispäätökseen, maasta poistaminen voidaan panna täytäntöön, jos ei ole selvää, että poistettavan henkilön on tarkoitus hakea uudestaan kansainvälistä suojelua.

Ennen maasta poistamisen täytäntöönpanoa on varmistuttava siitä, ettei palauttamisella rikota ulkomaalaislain 147 §:n mukaista palautuskieltoa. Jos maasta poistamista koskevan päätöksen tekemisestä tai vahvistamisesta on kulunut aikaa, on varmistettava, ettei palautusvaltion olosuhteissa tai valtiota koskevassa ratkaisu- ja oikeuskäytännössä ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka ovat palautuksen esteenä. Olosuhteiden mahdollisesta muutoksesta kohdevaltiossa tulee tiedustella Maahanmuuttovirastosta.

Hakemuksen saattamisesta Maahanmuuttoviraston ratkaistavaksi vastaa se poliisimies, jolle hakemus on esitetty. Maahanmuuttovirasto ratkaisee tämän uusintahakemuksen. Virasto päättää uusintahakemuksen osalta suoritetaanko hakijalle turvapaikkapuhuttelu ennen asian ratkaisemista. Mikäli

asiassa ei ole esitetty aikaisempaan käsittelyyn verrattuna uusia perusteita, voidaan puhuttelu jättää suorittamatta.

Kiireellisissä tapauksissa uuden turvapaikkahakemuksen käsittelemiseksi on virka-aikana mahdollista olla yhteydessä Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön aikaisemman päätöksen tehneen tulosalueen päivystyspuhelimeen (yhteystiedot Sinetissä ulkomaalaisasiat; käännättämistä ja maasta karkottamista koskevan päätöksen täytäntöönpanoa koskevan ohjeen yhteystiedot 31.10.2018).

Maahanmuuttovirastossa on lisäksi käytössä päivystyspuhelin (yhteystiedot Sinetissä), johon poliisin tulee olla yhteydessä maasta poistamisen täytäntöönpanon yhteydessä mahdollisesti tehtävän uusintahakemuksen käsitteilyä varten. Asiasta on laadittu erillinen Poliisihallituksen kirje (POL-2018-20547, 27.6.2018).

5.5 Uusintahakemuksen kirjaaminen

Uusintahakemusta vastaanotettaessa tulee hakijalta tiedustella, mitä uusia seikkoja tai perusteita hakijalla on esittää, jotka lisäävät merkittävästi sen todennäköisyyttä, että hakijaa tulisi pitää kansainvälistä suojelua saavana henkilönä. Hakijalle on kerrottava, että asian tutkittavaksi ottaminen edellyttäisi myös, että hakija ei hänestä itsestään riippumattomista syistä ole voinut esittää näitä seikkoja tai perusteita aikaisemman hakemuksen yhteydessä.

Jotta Maahanmuuttovirasto pystyy arvioimaan, täyttääkö hakemus tutkittavaksi ottamisen edellytykset, tulee poliisin kirjata hakemuksen tueksi esitetyt seikat ja perusteet kattavammin kuin ensimmäisen hakemuksen kohdalla. Hakijalta tulee samassa yhteydessä myös tiedustella, miksi hän ei ole kertonut esittämistään uusista seikoista tai perusteista jo aiemman hakemuksen tai sen muutoksenhaun yhteydessä.

Maahanmuuttovirasto on laatinut uusintahakemukseen liittyen ohjeen sekä uusintahakemuksia koskevan huoneentaulun, joita poliisin tulee soveltavin osin noudattaa.

5.6 Unionin kansalaisen ja häneen rinnastettavan sekä hänen perheenjäsenensä maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpano – ulkomaalaislaki 201 a §

Ulkomaalaislain 201 a §:n 1 momentin mukaan käännättämistä koskeva päätös voidaan panna heti täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää, jos ulkomaalainen käännytetään ulkomaalaislain 167 § 1 kohdan tai 169 § 1 mom. perusteella (yleisen järjestyksen ja yleisen turvallisuuden tai kansanterveyden vaarantuminen) ja jos asia on perustellusti kiireellinen.

Jos ulkomaalainen käännytetään ulkomaalaislain 167 § 2 tai 3 kohdan perusteella (turvautunut toistuvasti toimeentulotukeen tai muulla tavalla räsittänyt kohtuuttomasti Suomen sosiaalihuoltojärjestelmää tai oleskeluoikeuden rekisteröimisen/ oleskelukortin myöntämisen edellytykset eivät täyty), käännättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön aikaisintaan 30

päivän kuluttua siitä, kun päätös on annettu käännytetyille tiedoksi. Jos ulkomaalaislain 167 § 3 kohdan perusteella tehty päätös perustuu siihen, että sen, jota päätös koskee, katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, ja asia on perustellusti kiireellinen, päätös voidaan heti panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää (UlkL 201 a § 2 mom.).

Jos joku karkotetaan maasta ulkomaalaislain 168 §:n tai 169 §:n 2 momentin perusteella, karkottamista koskeva päätös, johon voi hakea muutosta valittamalla, voidaan panna täytäntöön sen jälkeen, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Jos asiassa tarvitaan valituslupa korkeimmalta hallinto-oikeudelta, valitus ei estä täytäntöönpanoa, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää (UlkL 201 a § 3 mom.).

Jos päätös karkottamisesta on tehty sillä perusteella, että karkotettavan katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä tai yleistä turvallisuutta ulkomaalaislain 156 §:ssä säädetyin edellytyksin, päätös voidaan panna täytäntöön aikaisintaan 30 päivän kuluttua siitä, kun se on annettu tiedoksi, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Jos asiassa on haettu täytäntöönpanon keskeyttämistä tai kieltämistä, päätöstä ei kuitenkaan saa panna täytäntöön ennen kuin tätä asiaa koskeva hakemus on ratkaistu (UlkL 201 a § 4 mom.).

Käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevan päätöksen täytäntöönpanoon käännytetyn tai maasta karkotetun suostumuksella ennen kuin päätös on saanut lainvoiman, sovelletaan ulkomaalaislain 202 §:n 2 momenttia.

Käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevan päätöksen tiedoksiantossa on ilmoitettava aika, jonka kuluessa käännytetyn tai maasta karkotetun on poistuttava maasta. Tämän ajan on oltava vähintään yksi kuukausi päätöksen tiedoksi antamisesta, jollei maasta poistumiselle ole perusteltua kiireellistä syytä. Tänä aikana päätöstä ei voida panna täytäntöön viranomaistoimin. Hallituksen esityksen 205/2006 vp mukaan perusteltu kiireellinen syy voi olla esimerkiksi se, että henkilön maassaolo muodostaa uhan yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle.

Jos käännyttämistä tai maasta karkottamista koskeva päätös pannaan täytäntöön yli kahden vuoden kuluttua sen tekemisestä, päätöksen täytäntöön panevan viranomaisen on varmistettava päätöksen tehneeltä viranomaiselta, että maasta poistettavan yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle aiheuttama uhka on edelleen todellinen, ja arvioitava, ovatko olosuhteet karkottamispäätöksen tekemisen jälkeen olennaisesti muuttuneet (UlkL 201 a §:n 6 mom.).

Edellä mainitussa tapauksessa päätöksen täytäntöön paneva viranomaisen varmistaa päätöksen tehneeltä viranomaiselta, että maasta poistettavan yleiselle järjestykselle tai yleiselle turvallisuudelle aiheuttama uhka on edelleen todellinen. Päätöksen tehneen viranomaisen ollessa Maahanmuuttovirasto, tekee se asiassa harkinnan ja ilmoittaa kirjallisen kantansa (lausunto/ sähköposti) täytäntöön panevalle viranomaiselle. Päätöksen täytäntöön panevan viranomaisen on itse arvioitava, ovatko olosuhteet maastapoistamispäätöksen jälkeen muuttuneet siten, että päätöstä ei tulisi panna täytäntöön.

Maahanmuuttoviraston kannanoton ei voida katsoa olevan valituskelpoinen hallintopäätös.

5.7 Muiden vireillä olevien oleskelulupahakemusten vaikutus täytäntöönpanokelpoisuuteen

Ulkomaalaislain 40 §:n 3 momentin mukaan ulkomaalainen saa laillisesti oleskella maassa hakemuksen käsittelyn ajan, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai on tehty täytäntöönpanokelpoinen päätös ulkomaalaisen maasta poistamiseksi.

Yleinen lähtökohta on, ettei oleskelulupahakemuksen tekeminen lähtökohteisesti estä aiemmin tehdyn maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa (HE 28/2003 vp, s. 142).

On yleistä, että kansainvälisen suojelun perusteella kielteisen päätöksen saanut ulkomaalainen hakee oleskelulupaa esimerkiksi työnteon tai perheeseen perusteella.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen tehtyjen oleskelulupahakemusten käsittely ja ratkaisu on priorisoitu Maahanmuuttoviraston lupa- ja kansalaisuusyksikössä. Täytäntöönpanosta vastaavan poliisilaitoksen tulee olla yhteydessä Maahanmuuttovirastoon virka-aikana puhelimitse oleskelulupahakemuksen käsittelyvaiheeseen liittyen, jotta mahdollinen oleskelulupa tulee huomioiduksi maasta poistamisen täytäntöönpanon yhteydessä. Mikäli Maahanmuuttovirasto ilmoittaa, että henkilö on varmuudella saamassa oleskeluluvan tai on olemassa seikkoja, joiden perusteella maasta poistaminen ennen hakemuksen ratkaisemista voisi rajoittaa hakijan oikeuksia enemmän kuin on välttämätöntä, maasta poistamisen täytäntöönpanoa lykätään kunnes oleskelulupahakemus on ratkaistu.

5.8 Vaatimus siirtyä toiseen jäsenvaltioon

Kolmannen maan kansalaista, joka oleskelee maassa laittomasti tai jonka oleskelulupahakemus on hylätty ja jolla on toisen Euroopan unionin jäsenvaltion myöntämä voimassa oleva oleskelulupa tai muu oleskeluun oikeutava lupa, on vaadittava siirtymään välittömästi kyseisen toisen jäsenvaltion alueelle. Jos kolmannen maan kansalainen ei noudata tätä vaatimusta tai jos hänen välitön poistumisensa on tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi, päätetään hänen maasta poistamisestaan.

Ulkomaalaislain 151 §:n 1 momentin mukaan poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi päättää käännättämisestä kolmen kuukauden kuluessa ulkomaalaisen maahantulosta. Kolmen kuukauden aikarajasta riippumatta poliisi tai rajatarkastusviranomainen voi päättää käännättämisestä myös siinä tapauksessa, että kolmannen maan kansalainen ei ole noudattanut UJKL 149 b §:n mukaista vaatimusta siirtyä toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon.

6 Täytäntöönpanokielto ja täytäntöönpanon keskeyttäminen

Valitusviranomaiset, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi

tehtyä yleissopimusta valvova Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT), YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaista yleissopimusta valvova kidutuksenvastainen komitea (CAT) sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaa kansainvälistä yleissopimusta valvova ihmisoikeuskomitea (KP-komitea) voivat kieltää maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi tai antaa muun täytäntöönpanoa koskevan määräyksen.

Täytäntöönpanokiellon voi määrätä myös kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevaa kansainvälistä yleissopimusta valvova rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CERD), taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaa kansainvälistä yleissopimusta valvova taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (TSS-komitea), kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaa yleissopimusta valvova naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW), lapsen oikeuksien yleissopimusta valvova lapsen oikeuksien komitea (CRC) ja vammaisten henkilöiden oikeuksista tehtyä yleissopimusta valvova vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea.

Poliisi noudattaa poikkeuksetta näitä päätöksiä ja määräyksiä.

YK:n sopimusvaltioelinten mahdollisuus määrätä täytäntöönpanokiello perustuu sopimuksesta riippuen joko sopimukseen tai sen valinnaisessa pöytäkirjassa olevaan määräykseen.

Täytäntöönpanoviranomaisena poliisin tulee mahdollisuuksien mukaan myös omasta aloitteestaan lykätä täytäntöönpanon ajankohtaa erityisesti silloin, kun kyse on pitkään maassa olleesta henkilöstä, joka tarvitsee aikaa maasta poistumiseen ja asioidensa järjestämiseksi.

6.1 Täytäntöönpanokieltotiedustelut hallintotuomioistuimesta

Poliisin tulee tiedustella oma-aloitteisesti hallinto-oikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta (KHO) täytäntöönpanon kieltämistä koskevan hakemuksen käsittelyn vaihetta riittävän ajoissa ennen maasta poistamisen täytäntöönpanoa niissä tapauksissa, joissa päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Jos KHO hylkää valituslupahakemuksen, maasta poistaminen voidaan panna täytäntöön.

Korkeimman hallinto-oikeuden kanssa on sovittu seuraavasta menettelystä: Jos KHO ei ratkaise koko valituslupa-asiaa tiedustelussa ilmoitettuun ajankohtaan mennessä, KHO lähettää täytäntöönpanotiedusteluun sähköpostitse seuraavan vastauksen:

"Muutoksenhakija X on valituslupahakemuksessaan vaatinut, että maasta poistamisen täytäntöönpano kielletään. Asian käsittelyn tässä vaiheessa täytäntöönpanoa ei ole kielletty. Valituslupahakemuksen käsittely jatkuu korkeimmassa hallinto-oikeudessa".

Ilmoitus lähetetään sekä poliisille että muutoksenhakijalle. Ilmoitus tarkoittaa sitä, että poliisi voi jatkaa täytäntöönpanoa.

Mikäli muutoksenhakija esittää KHO:lle edellä mainitun vastauksen lähettämisen jälkeen mutta ennen täytäntöönpanoa uutta selvitystä, KHO arvioi

viran puolesta täytäntöönpanon kieltämisen tarpeen uudelleen. Mikäli KHO ei kiellä täytäntöönpanoa, se ei viran puolesta ilmoita asiasta erikseen poliisille.

Mikäli muutoksenhakija esittää poliisille edellä mainitun vastauksen lähettämisen jälkeen mutta ennen täytäntöönpanoa uutta selvitystä, poliisi voi tiedustella KHO:lta puhelimitse tai sähköpostitse, onko selvitystä esitetty sille ja onko KHO sen johdosta kieltämässä täytäntöönpanoa. Jos selvitystä ei ole esitetty KHO:lle, poliisin on harkintansa mukaan tarvittaessa keskeytettävä täytäntöönpano. Henkilö voi vielä täytäntöönpanovaiheessa esittää poliisille sellaista lisäselvitystä (esimerkiksi kastetodistuksen), joka voi olla merkityksellinen niin sanotun palautuskiellon rikkomisen kannalta, mutta jota ei ole vielä toimitettu Maahanmuuttovirastolle tai hallintotuomioistuimelle, eikä sen merkitystä ole siten viranomaismenettelyssä tutkittu.

6.2 Kiirehtimispyynnöt korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Asioiden käsittelyjärjestykseen KHO:ssa vaikuttavat monet seikat. Poliisi voi esittää KHO:lle kiirehtimispyyntöjä, mutta ainoastaan koskien sellaisia henkilöitä, joiden asia on poliisin harkinnan mukaan erityisen perusteltua käsitellä kiireellisesti. Kiirehtimispyynnössä ilmoitetaan ainoastaan pyyntö kiirehtiä asian käsittelyä, ei kiirehtimisen syitä tai perusteita (esimerkiksi riskiarvioita), elleivät tällaiset seikat ole olleet jo muutoksenhaun alaisen päätöksen perusteena (esimerkiksi yleinen järjestys ja turvallisuus).

Kiirehtimispyynnössä tulee mainita henkilön säilöön ottaminen, mikäli henkilö on säilöön otettuna.

Kiirehtimispyynnöt tulee tehdä KHO: een ensisijaisesti puhelimitse ja toissijaisesti sähköpostitse.

6.3 EIT:n sekä YK:n sopimusvalvontaelimen täytäntöönpanokieltomääräyksestä ilmoittaminen

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tai YK:n sopimusvalvontaelin voi määrätä maasta poistettavan henkilön valituksen käsittelyn yhteydessä, ettei poistamista saa panna täytäntöön. Ilmoitus päätöksestä tulee Suomen ulkoministeriöön, joka ilmoittaa asiasta sovitun mukaisesti sähköpostitse, faksilla ja puhelimitse Helsingin poliisilaitoksen lupahallintoyksikön ulkomaalaisasioiden päivystykseen (ulkomaalaisasioiden tutkintayksikkö) sen aukioloaikana. Muuna aikana UM ilmoittaa asiasta sovitun mukaisesti Helsingin poliisilaitoksen yleisjohtajalle tai Helsingin johtokeskukseen.

Helsingin poliisilaitoksen ulkomaalaisasioiden tutkintayksikkö tai Helsingin johtokeskuksen yleisjohtaja selvittää viipymättä ulkomaalaisen maasta poistamisesta vastuussa olevan poliisilaitoksen ja ilmoittaa täytäntöönpanokielloasiasta maastapoistamisasiaa hoitavalle taholle (tutkinnanjohtaja ja/tai tutkija).

Jos asiaa poliisilaitoksella hoitavia henkilöitä ei tavoiteta, ilmoitus tehdään kyseisen poliisilaitoksen tilannekeskukselle, joka varmistaa maasta poistamisen täytäntöönpanon keskeyttämisen.

Ilmoitus täytäntöönpanokiellosta on kirjattava asiaan liittyvään Patja-ilmoitukseen niin, että tiedon välittäminen ja sen ajankohta on myöhemmin todennettavissa (kuka ilmoitti / kenelle / milloin).

6.3.1 Toimenpiteet täytäntöönpanokiellon saapumisen jälkeen

Saatuaan tiedon täytäntöönpanokiellosta on ulkomaalaisen maasta poistamisen täytäntöönpanosta vastuussa olevan poliisilaitoksen välittömästi keskeytettävä maasta poistamispäätöksen täytäntöönpano.

EIT:n sekä YK:n sopimusvalvontaelinten täytäntöönpanokiellot ovat normaalisti voimassa toistaiseksi. EIT tai YK:n sopimusvalvontaelin ilmoittaa täytäntöönpanokiellon päättymisestä uudella päätöksellä ulkoministeriöön ja tieto täytäntöönpanokiellon päättymisestä ilmoitetaan samalla tavalla kuin tieto täytäntöönpanokieltomääräyksestä.

6.3.2 EIT:n lisätietopyyntö

Mikäli EIT tai YK:n sopimusvalvontaelin ei anna täytäntöönpanokielloa, mutta pyytää toimittamaan valittajaa koskevia tietoja (yleensä henkilön palauttamiseen liittyvästä ajankohdasta tai Eurodac-viitenumeroa), UM välittää asiasta tiedon Helsingin poliisin ulkomaalaisasioiden tutkintayksikköön, joka selvittää vastuussa olevan poliisilaitoksen tutkinnanjohtajan ja ohjaa UM:n olemaan yhteydessä asiaa hoitavaan tutkinnanjohtajaan. Tutkinnanjohtaja antaa UM:lle ne tiedot, jotka lain mukaan on mahdollista antaa.

Tiedot on toimitettava UM:ssä toimivalle Suomen hallitusta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa edustavalle valtioneuvoston jäsenelle (ihmisoikeustuomioistuin- ja sopimusasioiden yksikön, OIK-40, päällikkö) välittömästi maasta poistamisen ajankohdan varmistuttua. Mikäli maasta poistaminen myöhemmin peruuntuu, taikka siirtyy, myös tästä tulee tehdä viipymättä ilmoitus valtioneuvoston jäsenelle.

7 Maasta poistaminen

Maasta poistettava ulkomaalainen on pääsääntöisesti velvollinen hankkimaan matkalipun ja poistumaan maasta omalla kustannuksellaan eli noudattamaan maastapoistamispäätöstä itse. Tällaista kutsutaan omaehtoiseksi paluuksi. Mikäli poliisi saa tiedon maastapoistamispäätöksen saaneen ulkomaalaisen omaehtoisesta poistumisesta tulee poistumisesta tehdä merkintä UMA-järjestelmään sekä s-ilmoitukseen. Ulkomaalaisen ollessa varaton tapahtuu maasta poistaminen Suomen valtion kustannuksella, jollei hänet maahan tuonut liikenteenharjoittaja ole vastuussa takaisinkuljetuksesta.

Liikenteenharjoittajalle on ilmoitettava maasta poistettavista, jotka käännytetään tai karkotetaan maasta. Riskimatkustajailmoitus (lomake U20) tehdään jokaiselle lentoyhtiölle, jolla maasta poistettava matkustaa.

Mikäli maasta poistettava ulkomaalainen joutuu poistumaan lentokoneesta saatettuna tai ilman saattajia Euroopan unionin alueella siirtyäkseen jatkolennolle, on hänelle hankittava ennen matkan alkamista kauttakulkulupa kyseisen maan viranomaisilta.

7.1 Maastapoistamispuhuttelu

Maasta poistumistavan arvioinnin suorittaa täytäntöönpanosta vastaava poliisi maasta poistamispuhuttelussa osana poliisitutkintaa. Maasta poistamispuhuttelussa tehdään maasta poistettavan osalta riskiarvio ja arvioidaan mahdollisten turvaamistoimenpiteiden tarkoituksenmukaisuutta.

Puhuttelun tarkoituksena on selvittää, miten henkilö poistuu maasta. Maasta poistumistavan arvioinnissa kiinnitetään huomiota henkilön suhtautumiseen palautuspäätöksen täytäntöönpanoon. Myös henkilön aiempi käyttäytyminen tulee ottaa huomioon arviointia tehtäessä esimerkiksi rikoshistoria ja mahdolliset mielenterveyden ongelmat. Maastapoistamispuhuttelun yhteydessä on kerrottava velvollisuudesta noudattaa saatua päätöstä ja poistua maasta. Asia ja ulkomaalaisen oma suhtautuminen hänen maasta poistumiseen tulee kirjata s-ilmoituksen selostusosaan.

Maasta poistaminen toteutetaan joko valvottuna maasta poistamisena tai saattamalla palautettava maasta poistamispäätöksessä määriteltyyn kohdemaan.

Maasta poistamispuhuttelun yhteydessä on avustetun vapaaehtoisen paluun kohderyhmään (kohta 5.3) kuuluvalla ulkomaalaisella kerrottava avustetun vapaaehtoisen paluun järjestelmästä ja annettava asiaan liittyvää materiaalia, sekä kertoa vastaanottopalveluiden lakkaamisesta (kohta 6).

Ulkomaalaislain 80 §: n 6 momentin mukaan: Jos työnteko-oikeus perustuu kansainvälisen suojelun hakemiseen, työnteko-oikeus päättyy, kun ulkomaalaisen maasta poistamista koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen tai hänen kansainvälistä suojelua koskeva hakemuksensa on rauennut.

Maastapoistamispuhuttelun yhteydessä tulee kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneelle turvapaikanhakijalle antaa Maahanmuuttoviraston tekemä kirjallinen info työnteko-oikeuden päättymisestä.

Maasta poistamisasiasta laaditun s-ilmoituksen selostusosaan tulee kirjata, että henkilö on saanut asiasta tiedon.

7.2 Avustettu vapaaehtoinen paluu

Avustetun vapaaehtoisen paluun järjestelmä vakinaistettiin 1.7.2015. Vastaanottolain (laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta) 31 §:ssä säädetään paluun tukemisesta ja tuen saamisen edellytyksistä.

Vapaaehtoisen paluun avulla kohderyhmään kuuluva ulkomaalainen voi palata tuetusti takaisin kotimaahansa. Tukeen sisältyy matkajärjestelyissä

avustaminen, matkakustannusten korvaus sekä palaajalle annettava avustus, joka voi olla joko rahaa tai hyödyketukea. Avustuksen ja korvauksen myöntää hakemuksesta se vastaanottokeskus, jonka asiakkaaksi palaaja on rekisteröity. Jos palaaja ei enää ole rekisteröitynyt vastaanottokeskuksen asiakkaaksi, avustuksen voi hakemuksesta myöntää Maahanmuuttovirasto. Ihmiskaupan uhri, jolla ei ole kotikuntaa, voi jättää hakemuksensa Joutsenon vastaanottokeskukseen.

Vapaaehtoisen paluun organisoinnista vastaa Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta ja ohjauksessa kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM.

Mikäli palautuspäätöksen saaneella ei ole mahdollisuutta palata omaehtoisesti, poliisi kertoo kielteisen päätöksen tiedoksiannon yhteydessä ja tarvittaessa maastapoistamispuhuttelussa avustetun vapaaehtoisen paluun mahdollisuudesta ja ohjaa ne, jotka ovat oikeutettuja avustettuun vapaaehtoiseen paluuseen, hakemaan vapaaehtoisen paluun tukea omasta vastaanottokeskuksestaan tai Maahanmuuttovirastosta.

Avustettuun vapaaehtoiseen paluuseen ohjataan ne, joiden ei voida arvioida muodostavan uhkaa itselleen, lentoturvallisuudelle taikka yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle paluunsa aikana.

Avustetun vapaaehtoisen paluun kohderyhmään kuuluvat:

- turvapaikanhakija, joka haluaa peruuttaa turvapaikkahakemuksensa
- kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut
- ihmiskaupan uhri, jolla ei Suomessa kotikuntaa
- henkilö, joka on saanut tilapäisen oleskeluluvan maasta poistumisen estymisen vuoksi (UlkL 51 §), ei kotikuntaa Suomessa
- tilapäistä suojelua saanut henkilö (UlkL 109§)
- henkilö, jonka kansainvälisen suojelun asema Suomessa on peruttu tai lakkautettu ja joka on päätetty karkottaa

Myös Maahanmuuttovirasto ja vastaanottokeskukset ohjaavat asiakkaita avustetun vapaaehtoisen paluun piiriin. Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskuksen pyynnöstä poliisi arvioi paluun piirin ohjattavan henkilön osalta, voidaanko henkilö palauttaa itsenäisesti.

Vapaaehtoisen paluun hakemuksen vastaanottanut vastaanottokeskus lähettää UMA/Umarek:n kautta poliisille lausuntopyynnön. Lausuntopyynnön sisältö on seuraavanlainen:

- Voiko kyseinen hakija palata avustetun vapaaehtoisen paluun ohjelman kautta maahan X (hakijan paluunmaa)
- Onko kyseisellä hakijalla olemassa matkustusasiakirjaa? Jos on, niin missä se sijaitsee?

Pyyntö menee automaattisesti paikallispoliisin työjonoon UMAssa. Poliisin tulee vastata siihen mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 7 vuorokauden kuluessa. Jos poliisi ei lausunnossaan puolla asiakkaan vapaaehtoisesta paluusta, tehdään asiassa kielteinen päätös. Poliisin lausuntoonsa liittämät perustelut voi kertoa asiakkaalle ja ne tulee kirjata myös päätökseen.

Syynä kielteiselle lausunnolle voi olla esimerkiksi se, että poliisi on jo ehtinyt aloittaa maasta poistamisen valmistelut, tai että asiakkaalla on avoimena rikostutkinta.

7.3 Valvottu maasta poistaminen

Jos maasta poistamispäätöksen saanut ei noudata velvollisuuttaan poistua maasta, on poliisin tehtävä poistaa hänet maasta.

Valvotun maasta poistamisen tarkoituksena on varmistaa ja valvoa maasta poistamista koskevan päätöksen saaneen ulkomaalaisen poistuminen maasta.

Mikäli maasta poistamisen turvaamiseksi on välttämätöntä, voidaan maasta poistettavaan ulkomaalaiseen kohdistaa ulkomaalaislain 7 luvun mukaisia turvaamistoimia.

Valvottu maasta poistaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi ottamalla henkilön matkustusasiakirja poliisiin haltuun (UikL 119 §) ja velvoittaa henkilö ilmoittautumaan viranomaisille rajanylityspaikalla (UikL 118 §), jossa hänelle luovutetaan matkustusasiakirjat maasta poistumisen yhteydessä. Valvotusta maasta poistamisesta on kyse myös silloin, kun poliisi saattaa henkilön rajanylityspaikalle ja valvoo hänen poistumisensa.

Viranomaisen hallussa oleva ulkomaalaiselle kuuluva omaisuus luovutetaan hänelle ennen maasta poistumista.

7.4 Maasta poistaminen saatettuna

Mikäli valvottu maasta poistaminen ei tule kyseeseen, saattaa poliisi maastapoistamispäätöksen saaneen henkilön päätöksessä mainittuun kohde-maahan. Lentoteitse tapahtuvat palautukset voidaan toteuttaa joko reittilennoilla tai tilauslennoilla. Tilauslento voi olla joko kansallinen tai Euroopan raja- ja meriturvallisuusviraston (Frontex) tukema yhteispalautuslento.

Frontexin tukemia palautuslentoja ja yksittäisiä lentopaikkoja tulee hyödyntää aina kun se on toiminnallisesti järkevää.

Maasta poistettavalle asetetaan saattajat, jos liikennevälineen turvallisuus tai maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpano muutoin sitä edellyttää. Saattajat voidaan asettaa myös, jos palautettavan aiemman käyttäytymisen tai lausuman perusteella voidaan olettaa, että hän voi olla itselleen vaaraksi. Kuljetuksesta vastaava liikenteenharjoittaja voi myös esittää pyynnön saattajien asettamiseksi. Kuljetusyhtiön ohjeita riskimatkustajista tulee noudattaa.

Lentoteitse tapahtuvan maasta poistamisen (UikL 147b) aikana on otettava huomioon neuvoston päätöksen 2004/573/EY yhteiset ohjeet, jotka koskevat lentoteitse tapahtuvaan yhteiseen maasta poistamiseen sovellettavia turvallisuusmääräyksiä. Ohjeet on otettava huomioon kaikissa lentoteitse tapahtuvissa maasta poistamisissa riippumatta siitä, onko kyse jäsenmaiden yhteisistä vai kansallisista lentoteitse suoritettavista maasta poistamisista.

Saattajien määrä on harkittava tapauskohtaisesti. Pääsääntönä on, että yhtä saatettavaa kohden on vähintään kaksi saattajaa. Ennen saaton järjestelyjen aloittamista on pyrittävä varmistamaan, että kohdemaasta ottaa maasta poistettavan henkilön vastaan. Lentoturvallisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Määrätessä saattajia maasta poistettavalle tulee varmistua siitä, että saattajilla on riittävä lainsäädännön, asiasta annettujen ohjeiden ja määräysten sekä voimankäyttövälineiden ja -menetelmien tuntemus. Poikkeuksellisesti saattajaksi voidaan määrätä muukin kuin koulutuksen saanut henkilö esimerkiksi charterlennoilla palautuksen turvaamiseksi.

Saattopartion johtaja vastaa täytäntöönpanon asianmukaisesta ja turvallisesta toteuttamisesta ja poliisin toiminnasta saattomatkan aikana. Matkamääräyksestä on selkeästi käytävä ilmi, kuka toimii saattopartion johtajana.

Maasta poistettavan terveydentila voi edellyttää lääkärin tai sairaanhoitajan osallistumista saattoon. Mikäli maasta poistettavan terveydentila tai sairaus edellyttää, saatettava on vietävä lääkärin vastaanotolle ennen saattomatkan alkamista. Lääkäri päättää maasta poistettavan terveydentilaan liittyvistä seikoista ja lääkityksestä. Poliisin tulee pyytää lääkäriltä arvio saatettavan lentokuntoisuudesta ja esittää pyyntö Fit-to-Travel-merkinnän tekemisestä lääkärin lausuntoon tai erillisen Fit-to-Travel-lomakkeen käyttämisestä näissä tilanteissa.

Lääkeaineita ei saa käyttää voimankäyttövälineiden korvikkeena maasta poistamisen täytäntöönpanon turvaamiseksi, vaan niiden käyttämisen tulee aina liittyä lääketieteellisen arvion perusteella terveydentilan tai sairauden hoitamiseen. Poliisi ei voi antaa virka-apua terveydenhoitohenkilöstölle, joka antaa psykiatrian erikoislääkärin määräämää tahdonvastaista lääkitystä maasta poistettavalle. Oikeusasiames toteaa, että lääkärillä ei ole tällaisessa tilanteessa lakiin perustuvaa oikeutta määrätä maasta poistettavalle lääkettä tämän tahdosta riippumatta (EOA Dnro4712/15, 20.1.2016).

Voimankäytöstä maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanossa on annettu Poliisihallituksen määräys (POL-2018–15326).

Ennen tilauspalautuslennolle lähtöä saattopartion johtaja pitää aloituspalaverin, jossa käydään tuleva palautus ja palautukseen osallistuvien roolit läpi, jotta kaikille palautukseen osallistuville on selvää, miten palautus toteutetaan. Myös muissa saattaen tehtävissä palautuksissa, erityisesti niissä, joihin osallistuu muita kuin poliisin henkilökuntaan kuuluvia tai saattajia eri poliisilaitoksista, tulee järjestää vastaava aloituspalaveri. Aloituspalaveriin kutsutaan kaikki palautukseen osallistuvat tahot, kuten Yhdenvertaisuusvaltuutettu, mikäli hän on ilmoittanut monitoroivansa palautusta.

7.5 Saatettavana palautettavan matkustuskulut kohdemaassa

Jos saatettavana palautettava joutuu kohdemaassa siirtymään kotipaikkakunnalleen niin, että kohdemaan lentokentän ja kotipaikkakunnan väliselle matkalle ei voida kohtuullisella vaivalla hankkia matkalippuja eikä palautus-

päätöksen saaneella ole itsellään varallisuutta, voidaan palautettavalle tutkinnanjohtajan tai saattopartion johtajan harkinnan mukaan antaa käteisenä ns. kotimatkarahaa. Kotimatkaraha on tyypillisesti suuruudeltaan 50–150 euroa, tapauskohtaisen harkinnan mukaan se voi olla suurempi, jotta matkustuskulut saadaan katettua.

Annetusta matkarahasta on tehtävä kirjallinen dokumentti, jonka palautettava sekä saattajat allekirjoittavat. Dokumentista on ilmentävä palautettavalle annettu rahasumma ja sen tarkoitus. Allekirjoitettu dokumentti kotimatkarahasta arkistoidaan arkistosäännön mukaisesti tutkinta-asiakirjojen liitteeksi. Mikäli palautettavalle annettava kotimatkaraha nostetaan pankki-automaatista, tulee kuitti liittää M2-matkanhallintajärjestelmään kulutusitteenä maininnalla kotimatkaraha. Kuitti tulee yksilöidä M2-järjestelmässä siten, että siitä selviää mihin s-ilmoitukseen kuitti liittyy.

7.6 Maahantulokiellon määrääminen, kun ulkomaalainen ei ole poistunut maasta hänelle 147 a §:ssä tarkoitettua vapaaehtoista paluuta varten määrätyn ajan kuluessa

Ulkomaalaislain 150 §:n 1 momentin mukaan ulkomaalaiselle tulee määrätä maahantulokiello, jos hän ei ole paluulle määrättyssä ajassa poistunut maasta vapaaehtoisesti. Maahantulokiello voidaan jättää määräämättä kokonaisharkinnan perusteella 146 §:n mukaisesti. Ulkomaalaislain 151 §:n 2 momentin mukaan, poliisi voi määrätä ulkomaalaiselle maahantulokiellon enintään kahdeksi vuodeksi, kun ulkomaalainen ei ole poistunut maasta hänelle 147 a §:ssä tarkoitettua vapaaehtoista paluuta varten määrätyn ajan kuluessa.

Lähtökohtaisesti maahantulokiello on siis aina määrättävä, jos ulkomaalainen ei ole poistunut hänelle vapaaehtoista paluuta varten määrätyn ajan kuluessa. Kokonaisharkinnan perusteella maahantulokiello voidaan jättää määräämättä lähinnä niissä tilanteissa, joissa henkilö on vilpittömässä mielessä pyrkinyt palaamaan hänelle määrätyn ajan kuluessa, mutta käytännön syistä vapaaehtoinen paluu on viivästynyt.

Tilanteissa, joissa ulkomaalaisen valitusprosessi on edelleen vireillä hallintotuomioistuimessa sen jälkeen kun aika vapaaehtoiselle paluulle on lakanut, maahantulokiellon määrääminen riippuu valitusprosessin lopputuloksesta. Jos hallintotuomioistuin ei myönnä täytäntöönpanokieltoa maahantulokiello määrätään ennen maasta poistamisen täytäntöönpanoa. Jos täytäntöönpanokiello määrätään, maahantulokiello määrätään, jos valitus lopulta kuitenkin hylätään.

Uusintahakemuksen tekeminen ei lähtökohtaisesti ole peruste jättää maahantulokielloa määräämättä aikaisemman poistumisvelvoitteen noudattamatta jättämisen johdosta. Jos ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa uusintahakemuksen perusteella, maahantulokiellon määräämiselle ei ole tarvetta. Vaikka ulkomaalainen palaisi vapaaehtoisesti kielteisen uusintahakemuspäätöksen jälkeen, maahantulokiello voidaan määrätä aikaisemman päätöksen perusteella.

Maahantulokiello on tarkoituksenmukaisinta määrätä siinä vaiheessa, kun ulkomaalaista ollaan poistamassa maasta. Maahantulokiello voidaan kui-

tenkin määrätä tilanteen mukaan myös aikaisemmin, ulkomaalaista tavattaessa. Näin voidaan varmistaa, ettei ulkomaalainen pääse poistumaan maasta viranomaistoimin ilman, että hänelle on määrätty maahantulokielto. Päätös maahantulokiellon määräämisestä on valituskelpoinen päätös, mutta valitusprosessilla ei ole lykkäävää vaikutusta maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoon.

Tilanteissa, joissa katsotaan, että ulkomaalaista ei voida poistaa maasta täytäntöönpanokelpoisesta maastapoistamispäätöksestä huolimatta, maahantulokielto määrätään viipymättä sen jälkeen, kun ulkomaalainen ei ole poistunut vapaaehtoista paluuta varten määrätyn ajan kuluessa.

8 Vastaanottopalveluiden lakkaaminen

Vastaanottolain 14 a §:ssä säädetään vastaanottopalveluiden keston rajaamisesta. 2 momentin mukaan "Kolmannen maan kansalaiselle, joka ei ole tehnyt hakemusta avustetusta vapaaehtoisesta paluusta, annetaan vastaanottopalveluita enintään 30 päivää sen jälkeen, kun päätös maasta poistamisesta on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi ja poliisi on ilmoittanut vastaanottokeskukselle, että maasta poistamisen täytäntöönpano viranomais-toimin ei ole mahdollista..."

Ulkomaalaislain 51 §:n 2 momentin mukaan "Oleskelulupaa... ei myönnetä, jos ulkomaalaisen paluu jää sen vuoksi toteutumatta, että hän ei suostu palaamaan kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa tai vaikeuttaa paluunsa järjestelyä."

Jos poliisin maasta poistamispuhuttelussa tai myöhemmin tulee ilmi, ettei poliisi pysty poistamaan maasta sellaista kolmannen maan kansalaista, jonka päätös maasta poistamisesta on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi eikä tämä suostu noudattamaan velvollisuuttaan palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa tai vaikeuttaa paluunsa järjestelyä, tulee poliisin ilmoittaa asiasta viipymättä sille vastaanottokeskukselle, jonka asiakkaaksi kyseinen henkilö on rekisteröity. Asiasta on annettu Poliisihallituksen ohjaava kirje Vastaanottopalveluiden lakkaaminen vastaanottolain 14 a §:n ja ulkomaalaislain 51 §:n nojalla (POL-2016–10291).

9 Turvaamistoimet

Maasta poistamisen täytäntöönpanon turvaamiseksi poliisi voi käyttää ulkomaalaislain 7 luvun hallinnollisia turvaamistoimia. Turvaamistoimien käytön yleisistä edellytyksistä säädetään ulkomaalaislain 117 §:ssä. Yleisten edellytysten täytyttyä tutkinnanjohtaja harkitsee, mikä turvaamistoimi on kussakin yksittäistapauksessa tarkoituksenmukaisin. Turvaamistoimia ovat ilmoittautumisvelvollisuus (UikL 118 §), muut velvollisuudet (UikL 119 §), vakuuden asettaminen (UikL 120 §), asumisvelvollisuus (UikL 120a §), lapsen asumisvelvollisuus (UikL 120b §), säilöön ottaminen (UikL 121 §) ja lapsen säilöön ottaminen (UikL 122 §).

Viimesijaisena turvaamistoimena ulkomaalainen voidaan ottaa säilöön.

Alle 15-vuotiasta ilman huoltajaa olevaa lasta ei saa ottaa säilöön (UlkL 122§).

Säilöön otetut perheet ja haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt sijoitetaan ensisijaisesti Joutsenon säilöönottoyksikköön.

Mikäli säilöönottoyksiköissä on tilaa, poliisin tiloissa ei saa säilyttää ulkomaalaislain nojalla säilöön otettuja, ellei kysymyksessä ole tilanne, jossa ulkomaalainen on otettu säilöön kaukana lähimmästä säilöönottoyksiköstä. Tällöin säilöön ottaminen saa poliisin pidätystiloissa kestää enintään neljä vuorokautta.

Ulkomaalaislain nojalla poliisin tiloissa säilytettävien kohtelusta on ohjeistettu Poliisihallituksen ohjeessa *Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta* (2020/2013/5490, 1.4.2014). Ohjeen 2020/2013/5490 voimassaoloaika on jatkettu Poliisihallituksen päätöksellä 31.12.2021 saakka (POL-2020-87740, 28.12.2020).

Matkustusasiakirjojen ja muiden asiakirjojen haltuunotto

Ulkomaalaislain 119 §:n mukaan ulkomaalainen voidaan määrätä luovuttamaan ulkomaalaislain 14 §:ssä säädetty matkustusasiakirjansa ja matkalipunsa poliisin tai rajatarkastusviranomaisen haltuun taikka ilmoittamaan poliisille tai rajatarkastusviranomaiselle paikka, josta hän on tavoitettavissa. Hallituksen esityksessä (HE 273/2018 vp) on mainittu asiakirjat, joita voidaan pitää matkustusasiakirjoina. Matkustusasiakirjalla tarkoitetaan passia, muukalaispassia, pakolaisen matkustusasiakirjaa tai muuta asiakirjaa, esimerkiksi henkilötodistusta, jos sellainen kelpaa matkustusasiakirjaksi. Keskeistä on siis se, että kyseinen asiakirja kelpaa matkustusasiakirjaksi sellaisenaan ja asiakirjaan sisältyy matkustusoikeus.

Jos asiakirja ei ole ulkomaalaislaissa tarkoitettu matkustusasiakirja, ei asiakirjaan voi kohdistaa ulkomaalaislain turvaamistointia. Tällaista asiakirjaa (esimerkiksi kansalaisuustodistus) ei voi ottaa myöskään poliisin haltuun, ellei haltuun ottamiselle ole laissa erikseen säädettyä perustetta. Ulkomaalaislain 132 §:ssä on säädetty erikseen ulkomaalaisen esittämän tai ulkomaalaisen hallussa olevan väärän tai väärennetyn matkustusasiakirjan taikka väärän henkilötiedon antamiseen käytettäväksi aiotun matkustusasiakirjan haltuun ottamisesta.

Poliisi voi ulkomaalaisen maahantulon, maassa oleskelun ja maasta poistamisen edellytysten selvittämisen selvittämiseksi suoritettavassa poliisitutkinnassa ottaa ulkomaalaisen hallussa olevan matkustusasiakirjan tai muun asiakirjan poliisin haltuun poliisilain 6 luvun 4 §:n 1 momentin perusteella. Ensisijaisesti haltuun otetut asiakirjat on jäljennettävä osaksi poliisitutkinta-aineistoa.

Asiakirjojen haltuunotosta on tehtävä päätös, jos poliisi ottaa ulkomaalaisen asiakirjoja haltuun poliisitutkinnan turvaamiseksi. Päätöksestä on ilmettävä tiedot haltuun otetuista asiakirjoista, haltuunoton tarkoituksesta ja haltuunoton perusteista sekä arvio haltuunoton kestosta, jos kesto on arvioitavissa. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, jos ulkomaalainen haluaa valittaa poliisin tekemästä päätöksestä toimivaltaiseen hallinto-oikeuteen.

10 Turvapaikanhakijan matkustusasiakirjan haltuun ottaminen ulkomaalaislain 95 §:n nojalla

Ulkomaalaislain 95 §:n nojalla tehtävä turvapaikanhakijan matkustusasiakirjan haltuun ottaminen tulee pitää erillään ulkomaalaislain 119 §:n mukaisesta matkustusasiakirjaan liittyvästä turvaamistoimesta.

Ulkomaalaislain 95 §:n nojalla poliisilla on oikeus ottaa turvapaikanhakijan matkustusasiakirja haltuun turvapaikkaprosessin ajaksi ja pitää sitä hallussa, kunnes hakijalle myönnetään oleskelulupa tai hän poistuu maasta. Matkustusasiakirja voi olla passi, muukalaispassi, pakolaisen matkustusasiakirja tai muu asiakirja, esimerkiksi henkilötodistus, mikäli tämä kelpaa matkustusasiakirjaksi.

Kansainvälistä suojelua hakevan esittämät matkustusasiakirjat otetaan viranomaisen haltuun lähtökohtaisesti aina. Kyse ei ole turvaamistoimesta eikä haltuunoton tarpeellisuudesta tehdä yksittäistapauksessa harkintaa. Säännös antaa viranomaiselle harkintavallan matkustusasiakirjan haltuun ottamisesta, mutta hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun sekä raskaan hallinnollisen menettelyn välttämiseksi matkustusasiakirjat otetaan haltuun aina. Matkustusasiakirjan haltuun ottamisesta ei tehdä erillistä hallintopäätöstä vaan se on osa turvapaikkamenettelyä. Poliisin tulee antaa matkustusasiakirjan haltuunotosta todistus.

Matkustusasiakirjat säilytetään siinä poliisilaitoksessa, joka ottaa turvapaikkahakemuksen vastaan ja kirjaa asiasta s-ilmoituksen Patja-järjestelmään. S-ilmoituksen selostusosaan tulee kirjata selkeästi ja yksiselitteisesti näkyviin, missä matkustusasiakirjaa säilytetään ja kuka kirjauksen on tehnyt. Säilytyspaikan tulee olla niin selkeästi yksilöitynä, että matkustusasiakirja varmuudella löytyy, kun sitä tarvitaan maasta poistamiseen tai palautettavaksi sen haltijalle. Haltuun otetut matkustusasiakirjat tulee säilyttää siten, että niiden yhteydessä on asiakkaan UMA-numero.

Mikäli matkustusasiakirja lähetetään toiseen poliisilaitokseen (esimerkiksi maasta poistamista varten) tai Maahanmuuttovirastoon taikka Rajavartiolaitokseen heidän pyynnöstä, tulee siirrosta tehdä selkeä merkintä s-ilmoituksen selostusosaan siitä, minne matkustusasiakirja on lähetetty ja kuka kirjasi asian.

Matkustusasiakirjaa säilyttävä viranomainen huolehtii siitä, että kansainvälistä suojelua hakeneen mahdollisuus asiointiin on turvattu tilanteissa, joissa edellytetään henkilöllisyyden varmistamista.

11 Täytäntöönpanoon liittyvä yhteistoiminta eri tahojen kanssa

11.1 Yhteistyö vastaanottokeskusten kanssa

Kun palautuspäätöksen saanut on tarpeen tavoittaa maasta poistamisen valmistelemiseksi, eikä vastaanottokeskuksessa, jossa hän on kirjoilla, tiedetä hänen olinpaikkaa, poliisi voi pyytää vastaanottokeskusta ilmoittamaan tiedon henkilön olinpaikasta niin pian kuin se on saatu. Mikäli henkilö

piileskelee tai häntä ei tavoiteta, hänet etsintäkuulutetaan maasta poistamispäätöksen täytäntöön panemiseksi.

Poliisiin tulee ilmoittaa maasta poistamisen täytäntöönpanosta vastaanottokeskuksen johtajalle tai hänen sijaiselleen ennen täytäntöönpanoa, jotta vastaanottokeskuksella on tieto tulevasta maastapoistamistoimesta. Vastaanottokeskuksen johtajalle tai hänen sijaiselleen ilmoitetaan siitä, että poliisi hoitaa palautusajankohdasta ilmoittamisen palautettavalle.

Poliisi voi pyytää vastaanottokeskuksen henkilökuntaa olemaan läsnä ja avustamaan ulkomaalaisen tavaroiden pakkaamisessa ja muissa käytännön järjestelyissä majoittumisen päättyessä.

11.2 Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa

Rikosseuraamuslaitos (Rise) ilmoittaa vankilaan saapuvasta ulkomaalaisesta vangista ja vangin arvioidusta vapautumisajasta sille poliisilaitokselle, jonka alueella vankila sijaitsee. Tiedon saavan poliisilaitoksen on tarkistettava, että asiassa on tehty käännättämis- tai karkottamisesitys.

Mikäli käännättämis- tai karkottamisesitystä ei ole tehty, tulee Risen ilmoituksen saaneen poliisilaitoksen välittää tieto vangista poliisilaitokselle, joka on suorittanut vankeustuomioon johtaneen rikosasian esitutinnan. Esitutinnan suorittaneen poliisilaitoksen on tehtävä viipymättä käännättämis- tai karkottamisesitys Maahanmuuttovirastolle. Tällä menettelyllä pyritään varmistamaan se, että mahdollinen maastapoistamispäätös on täytäntöön pantavissa vangin vapautuessa.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on tutkintavangin vapauttamisen kestoja koskevassa päätöksessään EOAK/2909/2018 kiinnittänyt huomiota poliisiin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöhön. Tapauksessa tutkintavangin vapautumispäivä oli viranomaisten tiedossa ja lopulta myös vapautumiskellonaika. Tästä huolimatta poliisi ei noutanut maasta poistettavaa tutkintavankia vapautumisaikaan mennessä, vaan tutkintavankia pidettiin vapautensa menettäneenä neljä tuntia lain vastaisesti. Poliisiin tulee varmistua siitä, että maasta poistettava noudetaan vankilasta vapautumishetkellä tai välittömästi sen jälkeen, kun vapauttamiseen liittyvät hallinnolliset toimenpiteet ovat päättyneet vankilassa.

Kun kyseessä on ulkomaalainen vanki, joka on Euroopan unionin kansalainen tai häneen ulkomaalaislain 10 luvun nojalla rinnastettava tai jolla on oleskelupa toiseen EU-maahan, Rikosseuraamuslaitoksella on mahdollisuus siirtää maastapoistamispäätöksen saanut henkilö suorittamaan vankeusrangaistusta toiseen EU-maahan. Jotta vangin siirtäminen ei viivästyisi poliisista johtuvista syistä, tulee poliisiin kiinnittää huomiota käännättämis- tai karkottamisesityksen tekemiseen viivytyksettä.

Käännättämis- tai karkottamisesitys ja sen perustelut vaikuttavat Rikosseuraamuslaitoksessa esimerkiksi vankilomien harkintaan. Tästä johtuen käännättämis- tai karkottamisesitys tulee tehdä viivytyksettä.

Rikosseuraamuslaitos siirtää vuositasolla joitakin kymmeniä vankeja toiseen valtioon jatkamaan vankeusrangaistuksen suorittamista. Niissä tapauksissa, joissa siirrettävälle vangille on määrätty maahantulokielto, Rikosseuraamuslaitos ilmoittaa sähköpostitse ulkomaalaisen maasta poistumisesta viivytyksettä Helsingin poliisilaitokselle palautusdeski.helsinki@poliisi.fi, joka vastaa maahantulokieltomerkinnoista ja saattaa maahantulokiellon voimaan.

11.3 Yhteistyö kohdemaan viranomaisten kanssa

Helsingin poliisilaitos vastaa yhteydenpidosta matkustusasiakirjoja myöntäviin edustustoihin sekä kehittää yhteistyötä niiden kanssa ja avustaa poliisilaitoksia maasta poistettavien henkilöiden identifioinnissa.

Kaikessa yhteistyössä kohdemaiden viranomaisten kanssa on huomioitava, että poliisi ei saa paljastaa kansainvälistä suojelua hakeneen henkilön taustaa turvapaikanhakijana.

11.4 Yhteistyö UNHCR:n kanssa

Geneven pakolaisyleissopimuksen 35 artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat yhteistoimintaan UNHCR:n kanssa sille kuuluvien tehtävien suorittamisessa ja erityisesti helpottamaan sen valvontatyötä sopimuksen määräysten noudattamiseksi. Yhteistyövelvoitteen noudattamiseksi poliisi antaa UNHCR:n pyynnöstä tietoja yksittäisen turvapaikanhakijan maasta poistamisen tilanteesta. Tiedot antava poliisi voi turvallisuusnäkökohdat huomioiden ottaen pyytää, ettei annettuja tietoja luovuteta muille tahoille. Käännyttävän henkilön kohdalla voidaan esimerkiksi käännyttämisen täytäntöönpanon ja lentoturvallisuuden turvaamiseksi pyytää, ettei UNHCR luovuta annettuja lentoaikataulutietoja eteenpäin.

11.5 Yhteistyö Yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta kaikissa sen vaiheissa (UikL 152b §).

Poliisilaitosten on huolehdittava siitä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu saa riittävän ajoissa kaikki tiedot, joiden saantiin sillä on oikeus tehtävänsä hoitamiseksi. Tarkempi ohjeistus tiedonvaihdosta yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa on vastuunjakomääräyksessä; Ulkomaalaisen maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon vastuunjakoa koskevassa määräyksessä (POL-2017–5403).

Poliisilaitosten tulee nimetä yhteyshenkilöt, jotka huolehtivat siitä, että edellä mainitut tiedot toimitetaan Helsingin poliisilaitokselle.

11.6 Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun (KHO: 2017:42) mukaan poliisin on ihmiskaupan uhria palautettaessa, uhrin näin halutessaan, tehtävä yhteistyötä uhrien vastaanottamiseen, suojelemiseen ja avustamiseen toimivaltaiten uhrin kotimaan auttamisjärjestelmän kanssa.

Ihmiskaupan uhrien palautusjärjestelyihin on ryhdyttävä riittävän ajoissa ja yhteistyössä auttamisjärjestelmän henkilökunnan kanssa, jotta nämä voivat ilmoittaa kohdemaan ihmiskaupan uhreja auttaville tahoille maasta poistamisesta.

Jos uhri ei anna suostumusta tietojensa luovuttamiseen, maasta poistamisen täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset toteuttavat tarvittavat toimenpiteet, joilla uhrien saataville saatetaan kohdemaan auttamisjärjestelmän tiedot, mikäli niitä pystytään saamaan. Ihmiskaupan uhrin palauttamisessa on pyrittävä ensisijaisesti vapaaehtoisen paluun järjestelyihin. Ihmiskaupan uhrin kieltäytyessä omaehtoisen tai avustetun vapaaehtoisen paluun järjestelyistä hänen maasta poistamisensa voidaan kuitenkin toteuttaa myös poliisin toimesta.

Ihmiskaupan uhrien auttamisesta ja uhrien palauttamiseen liittyvistä asioista tarkempi ohjeistus löytyy Poliisihallituksen ohjeesta; Ihmiskauppaan ja sen kaltaisiin rikoksiin puuttuminen sekä ihmiskaupan uhrien auttaminen (POL-2015–8964)

11.7 Yhteistyö Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa

Maasta poistettavan sairastaessa yleisvaarallista tartuntatautiä tulee maasta poistamisen täytäntöönpanoa suunniteltaessa olla yhteydessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen ja varmistaa, että maasta poistamisen täytäntöönpanolla ei vaaranneta saatettavan, saattajien tai kanssamatkustajien terveyttä taikka aiheuteta vaaraa kohdemaassa. Maasta poistamisen täytäntöönpanoa siirrettään tarvittaessa, jotta täytäntöönpano voidaan toteuttaa turvallisesti. Asiaan liittyvät tiedustelut tulee tehdä THL:n viranomaisnumerosta:

- Virka-aikaan THL:n Tartuntatautilääkärin yhteystiedot: puh. 029 524 8557, tartuntatautilaakari@thl.fi

12 Kirjauksista

12.1 Poliisiasiajn tietojärjestelmä

Maasta poistamisen edellytysten selvittäminen on hallinnollista menettelyä, jossa sovelletaan poliisitutkintaa ja siitä kirjataan s-ilmoitus poliisiasiajn tietojärjestelmään. Asian kirjaamisessa noudatetaan Poliisihallituksen ohjetta Tietojen kirjaaminen poliisiasiajn tietojärjestelmään (PATJA) (2020/2013/5231)

12.2 Henkilötuntemerkit

Ulkomaalaislaissa on säädetty edellytyksistä, jolloin ulkomaalaisesta saadaan ottaa henkilötuntemerkit. Maasta poistettavista otetaan pääsääntöisesti aina henkilötuntemerkit.

Ulkomaalaista henkilöä epäiltäessä rikoksesta otetaan hänestä lisäksi henkilötuntemerkit ja hänet rekisteröidään rikosperusteisesti.

12.3 Eurodac

Kun kielteisen päätöksen saanut tai hakemuksensa peruuttanut turvapaikanhakija poistetaan tai poistuu jäsenvaltioiden alueelta, on hänestä Eurodac-järjestelmään tallennetut tiedot päivitettävä.

Erillistä syöttöä EMC-ohjelmalla ei enää tarvita, vaan merkintä tapahtuu kirjaamalla maastapoistamisen täytäntöönpano-toimenpide UMA-tietojärjestelmään, josta tieto päivittyy automaattisesti Eurodac-järjestelmään. Päivityksen tekee maasta poistamisen täytäntöönpaneva viranomainen (riippumatta siitä mikä viranomainen on päättänyt maasta poistamisesta). Alueelta poistumisen on oltava varmaa, ennen kun päivitys voidaan tehdä.

On huomattava, että velvoite lisätä maasta poistumisen päivämäärä koskee myös tilannetta, jossa henkilö poistuu itsenäisesti maasta poistamispäätöksen seurauksena ja poliisi valvoo poistumisen.

Tilanteissa, joissa henkilö poistuu valvotusti tai vapaaehtoisesti ja poistuminen tapahtuu jonkin muun unionin jäsenvaltion kautta, päivitys voidaan tehdä vasta, kun on saatu tieto hakijan tosiasiallisesta poistumisesta unionin alueelta.

12.4 UMA

UMA-rekisteriin tehtävistä kirjauksista ohjeistetaan Poliisihallituksen määräyksessä Ulkomaalaisen maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon vastuunjako (POL-2017–5403).

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Poliisitarkastaja

Ari Jokinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 26.08.2021 klo 14:56. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu

Poliisilaitokset
Keskusrikospoliisi
Poliisiammattikorkeakoulu

Tiedoksi

Poliisihallituksen yksiköt
Sisäministeriö, poliisiosasto
Sisäministeriö, maahanmuutto-osasto
Ulkoministeriö
Rajavartiolaitoksen esikunta
Maahanmuuttovirasto

Eduskunnan oikeusasiamies
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ahvenanmaan poliisiviranomainen
Sinetin ohjekirjasto/Esikunta